

Konferencia-összefoglaló

DIALOGUE ON THE FUTURE OF EUROPE: BUILDING A DIGITAL EUROPEAN UNION¹

Az Igazságügyi Minisztérium 2021. június 21-én a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézettel (MFI) közösen újabb nemzetközi konferenciát rendezett „*Dialogue on the future of Europe: Building a Digital European Union*” címmel. A cél többek között az Európa jövőjéről szóló konferenciasorozathoz való hozzájárulás volt. A program három panelből állt: az első a digitalizáció és a szuverenitás kérdéskörét, a második a digitalizáció gazdasági hatásait, a harmadik rész pedig az etikai kérdéseket járta körbe. A proaktivitás jegyében a szervezők már 2020. június 25-én és szeptember 21-én magas szintű nemzetközi találkozót szerveztek számos elismert hazai és külföldi szakteknitely bevonásával. Előtte sor került a tavalyi rendezvények *stock taking* eseményének megtartására is. Írásunk a 2021. június 21-i konferencia három kerekasztal-beszélgetését foglalja össze röviden. A rendezvényen az állampolgárok előzetesen beküldött kérdéseikre is választ kaptak a neves előadóktól.

DIGITALIZÁCIÓ ÉS SZUVERENITÁS

A konferencia első panelbeszélgetése (*Digitalisation and sovereignty: how to balance the legitimate interest of both?*) a szuverenitás és központi hatalom témakörét vizsgálta a digitalizáció területén keresztül. Az első kerekasztal-beszélgetést Varga Judit igazságügyi miniszter nyitotta meg. Ezt követően Mariya Gabriel innovációért, kutatásért, kultúráért, oktatásért és ifúságért felelős biztos, valamint a portugál soros elnökség képviselőjében Ana Paula Zacarias uniós ügyekért felelős államtitkár, Leonardo Cervera Navas igazgató (az Európai Adatvédelmi Biztos helyettese) és Bánki Erik magyar országgyűlési képviselő, a Parlament Gazdasági Bizottságának elnöke szólaltak fel. Az első eszmecserét Tóth Edina európai parlamenti képviselő moderálta. A beszélgetés témái a digitalizáció és szuverenitás közötti egyensúly kérdését vizsgálták.

Varga Judit miniszter asszony nyitóbeszédében emblematikusnak nevezte, hogy a konferenciának immár második alkalommal ad otthont a Magyar Országgyűlés Delegációs Terme, szimbolizálva a nemzeti parlamentek szerepének fontosságát az Európa jövőjéről szóló konferencián (is). Elérkezett a történelmi pillanat, hogy Európa újra felfedezhesse gyökereit és a nemzetek kezdeti együttműködésének szellemét. Kifejtette, hogy „*nemzedékünk kötelessége megőrizni örök-*

ségünket, miközben haladunk a folyamatosan változó jövőbe”. Véleménye szerint „*tagállamként mi írjuk az Európai Unió történetét*”. Európának a digitalizációval a közjót kell szolgálnia, biztosítva, hogy a Digitális Európai Unió a polgárokért működjön. A szuverenitást – amely a „*cselekvés szabadságát és a saját sorsunkról való döntés lehetőségét*” jelenti – biztosítanunk kell a digitális világban is. A közösségi média növekvő befolyással bír: magában hordozza a szólásszabadság elősegítését, azonban veszélyekkel is jár (pl. adatsértések). Közös eredményeink: a szólásszabadság, a digitális függetlenség, ezeket védendő az Igazságügyi Minisztérium tavaly létrehozta a Digitális Szabadság Bizottságot. Előadásában *korunk talán legnagyobb kihívásának* jelölte a technológia irányításának képességét. Egyre több ország (például Németország, Franciaország, Lengyelország) és szervezet (mint például az EU) ismeri el a közösségi média szabályozásának sürgősségét. Ezért üdvözlöttük, hogy 2020 végén az Európai Bizottság két jogalkotási javaslatot terjesztett elő (DSA, DMA), azzal a céllal, hogy egységes szabályrendszert hozzon létre a közösségi média számára. Záró gondolataiban kifejtette, hogy „*Európának példát kell mutatnia, és a digitális szabadság korában az alapvető jogok védelmének úttörőjévé kell válnia. Egy okos világban okos Uniót kell építenünk!*”

Mariya Gabriel kutatásért, innovációért, oktatásért, kultúráért és az ifúságért felelős európai biztos beszédében megerősítette, hogy Európa csak erőinek összefogásával juthat a digitális átmenethez. Szükségesnek tartja az új technológiákba és az innovációba való beruházást. A gazdasági versenyképesség és a technológiai szuverenitás megszerzése kulcsfontosságú az integráció szempontjából. Ismertette az Európai Innovációs Tanács célját a finanszírozási hiányok leküzdésében. A hétéves költségvetéséből jelentős rész jut a digitalizációra. Az Innovációs Alap blokkoló kisebbséggel rendelkezik olyan projektek esetében, amelyek erős biztonsági elemeket tartalmaznak. Hozzátette, hogy a Bizottság előkészíti a talajt egy páneurópai innovációs ökoszisztémának, amely összekapcsolja a nemzeti és a helyi rendszereket. Kiemelte a helyi, digitális és a mélytechnológiai innovációs ökoszisztémák összekapcsolásának jelentőségét. Példaként az idei *Future Unicorn Award* győztesét, a magyar *Oncompass Medicine*-t említette, amely kifejlesztett egy AI-alapú orvosi szoftvert a betegek célzott rákterápiájának megválasztására. Ezek szinergiákat, új technológiákat, szolgáltatásokat és készségeket hoznak létre.

Ana Paula Zacarias, portugál uniós ügyekért felelős államtitkár a konferencia első plenáris ülését idézte fel beszéde kezdetén. Emlékeztetett rá, hogy a kettős zöld és digitális átmenet (tehát a digitális világ fenntarthatósága) kérdését több polgár is felvetette. Megbízható és versenyképes digitális világképet tűzött ki célul. Utalt Gabriel előadására, amelyben a biz-

¹ A konferencia-összefoglalót készítették: Bólya Boglárka helyettes államtitkár (IM), Gát Ákos Bence főosztályvezető (IM), Kiss Lilla Nóra vezető kormánytanácsos (IM), Dornfeld László kutató (MFI).

tos rámutatott, hogy a digitalizáció eszköz az EU gazdasági fellendülésének elősegítésére. Kiemelkedő cél egy jól működő egységes piac és e-piac létrehozása. A járvány leküzdésében a közszolgáltatások működtetése fontos volt. Az előadó hangsúlyozta, hogy nagyobb innovációra és autonómiára van szükség az európai értékláncokban. Ugyancsak szükséges jobb kibebiztonsági ökoszisztéma, amely biztosítja az EU függetlenségét. Emlékeztetett arra, hogy a portugál elnökség a digitalizációra és a digitális készségekre nagy hangsúlyt fektetett. A biztonságos digitális identitás megeremtése szintén része volt az elnökség napirendjének. Az előadó hangsúlyozta a belső piac elmélyítésének fontosságát és az adatok védelmének biztosítását.

Leonardo Cervera Navas, az Európai Adatvédelmi Biztos Hivatalának igazgatója leszögezte, hogy a digitális szuverenitás nem jelenti a digitális protekcionizmust. Alternatívákról szól, valamint arról, hogy autonóm módon tudjuk meghatározni szabályainkat. Rámutatott, hogy az EU nem tud elzárkózni a világ többi részétől, és hogy a digitális szuverenitás megőrzéséhez nem szükséges a személyes adatok EU-ban tartása. Az EU digitális értékeinek koncepciója arra törekszik, hogy az értékeket inspirálja és világszerte népszerűsítse. Az adatkezelőknek hatáskörrel kell rendelkezniük a felhasználási feltételek tárgyalására és változtatások követelésére. Az előadó beszámolt két közelmúltbeli vizsgálatról is. Kifejtette: nincs globális nemzetközi egyezmény, amely a személyes adatáramlás kérdésével foglalkozik. Emellett emlékeztetett az Európai Unió Bírósága 2020. júliusi ítéletére, amely érvénytelenítette az adatvédelmi pajzsot (*Privacy Shield*) az EU és az USA közötti adatátvitel során. Üdvözölte a transzatlanti kapcsolat új lendületét, és reményét fejezte ki a fenntartható megoldás iránt. Az európai adatvédelmi biztos támogatja az USA-val és más harmadik országokkal folytatott párbeszédet és a digitális szuverenitás eléréséhez szükséges kezdeményezéseket. Hangsúlyozta, hogy az adatok lokalizálása nem lehet öncél.

Bánki Erik magyar országgyűlési képviselő, az Országgyűlés Gazdasági Bizottságának elnöke előadásában a koronavírus gazdasági hatásairól és azok enyhítéséről beszélt. A Covid19 az e-kereskedelem növekedéséhez és a digitális átalakulás felgyorsulásához vezetett. Azok a fogyasztók és vállalkozások, akik – illetve amelyek – képesek voltak digitalizálódni, nagyban elősegítették a világvárvány okozta gazdasági visszaesés enyhítését. A válság alatt felgyorsuló digitális átalakulás folyamatára nem minden vállalkozás és fogyasztó volt felkészülve. A tagállamok kormányai több válságenyhítő gazdasági csomaggal segítettek a kis- és középvállalkozásokat (KKV-k), ugyanakkor a járvány több szférában a már eleve előnyösebb helyzetben lévő nemzetközi óriásvállalatoknak kedvezett. A válság talán legnagyobb nyertesei a digitális óriásplatformok voltak, többen megerősítették piaci uralkodó szerepüket. Álláspontja szerint ahhoz, hogy az európai KKV-k hosszú távon a digitalizáció nyertesei lehessenek, átfogó stratégiára van szükség. A válság rámutatott, hogy ösztönözni kell az e-kereskedelmet, ebben a keresleti és kínálati oldalt egyaránt fel kell készíteni a digitális átalakulásra. Európában ma is több millió polgár digitális írástudatlan,

ezért nem tudnak kiigazodni az online térben. Záró gondolataiban elmondta: Európa gazdasági újraindítása során feladatunk feltárni, hogyan tehetjük ellenállóbbá a gazdaságot a digitalizációval.

A DIGITALIZÁCIÓ GAZDASÁGI HATÁSAI

A második panelben („*Digitalisation and businesses: the future of European competitiveness?*”) a beszédek a digitális versenyképességet mutatták be. Első előadóként György László gazdaságstratégiáért és szabályozásért felelős államtitkár (ITM) szólalt fel, majd a DG Grow üzleti szektor digitalizációjáért felelős igazgatója, Valentina Superti ismertette a Bizottság terveit és intézkedéseit. A kerekasztal-beszélgetésben az állami szféra mellett a gazdasági szereplők is felszólaltak, többek között Josephine Wood (EuroHPC), Fitori Erzsébet (Vodafone), Nyers Balázs (SAP) és Marie-Theres Thiell (a Magyar-Német Kereskedelmi Kamara alelnöke) Böszörményi Nagy Gergely (a BrainBar alapítója) moderálása mellett.

A konferencia második paneljében a digitalizáció gazdasági hatásairól beszélgettek az előadók, kiemelve a gazdasági élet szereplőit, az állam és az EU feladatait. Alapvetően minden előadó egyetértett abban, hogy Európa nagy lemaradásban van ezen a téren a világ több részétől – elsősorban az Egyesült Államoktól és Kínától –, és ennek okait, illetve a lehetséges megoldásokat kutatták. Az egyik nagyon fontos tényező a digitalizációhoz szükséges infrastruktúra fejletlensége, amely jelentős fejlesztéseket és forrásokat igényel majd a jövőben, ha erre sikeres digitalizációs programokat akarunk építeni.

György László, az Innovációs és Technológiai Minisztérium gazdaságstratégiáért és szabályozásért felelős államtitkára megállapította, hogy a magas sztenderdek jelentősen növelték a polgárok életszínvonalát, ugyanakkor komoly gazdasági hátrányt jelentenek a vállalkozások számára, amire figyelemmel kell lenni a támogatások során. Az előadó felvetése szerint új versenyjogi és adatvédelmi szabályokra van szükség, amelyek lehetővé teszik nagy európai digitális cégek kialakulását. Emellett erőteljes ipari bázis és infrastruktúra is szükséges, amely a stratégiai autonómia alapja. Kiemelte továbbá, hogy az ellenséges felvásárlásokat meg kell akadályozni. A KKV-k digitalizációja során praktikus példák kellenek, mint például a hazai Modern Mintaüzemek program.

Valentina Superti, az Európai Bizottság Belső Piaci, Ipar-, Vállalkozás- és KKV-politikai Főigazgatójának főigazgatója előadásában kiemelte, hogy a digitális megoldásokba fektető vállalkozások nagyobb eséllyel maradnak sikeresek, mint azok, amelyek nem használják a digitalizációban rejlő lehetőségeket. A közpénzek mellett a magántőke bevonása is feltétele a sikernek a PPP-modellben. Beszélt arról, hogy az Európai Bizottság három pillér alapján támogatja a digitalizációt: a Digitális Iránytű elfogadása, digitális átalakulási ütemtervek, amelyeket szektorok szerint dolgoznak ki, valamint az átalakító kezdeményezések, például helyi digitális platformok.

Josephine Wood, az EuroHPC vezető programfelelőse beszámolt róla, hogy az EuroHPC 33 részt vevő állammal és két magánszektorból érkezett támogatóval elindult európai PPP, amelynek célja szuperszámítógépek beszerzése és működtetése. Nyolc szuperszámítógép beszerzése van folyamatban, ezek számítási kapacitásának az adatok elemzésében lehet nagy szerepe. Mindezek mellett képzéseket is indítanak, hogy a megfelelő szakembergárda is rendelkezésre álljon.

Fitori Erzsébet, a Vodafone csoport EU-ügyek és kapcsolatok csoportvezetője négy fontos kérdést feszegetett az előadásában: az első a politikai ambíció, a második az akadályok leküzdése, a harmadik a hiányosságok felmérése, míg a negyedik az ajánlások a digitális szakadék áthidalására. Politikai téren kiemelte a magas szintű szakpolitikák és a PPP-forma szükségességét, míg a céloknál az infrastruktúra fejlesztését, amely minden más lépés alapja. Fontos célként határozta meg a vidéki összekapcsolhatóság kialakítását, mivel az EU polgárainak 30%-a ezekben a térségekben él, és enélkül digitális szakadék alakulhat ki.

Nyers Balázs, az SAP Labs Hungary operatív vezérigazgatója kiemelte az új technológiák elengedhetetlen szerepét abban, hogy a pandémia alatt is tovább tudtak működni a vállalkozások. Míg a fejlesztések terén Kína globális vezető szerepre tör hatalmas belső piacára támaszkodva, és az amerikai cégek is sokat profitáltak a liberális gazdaságpolitikából, addig Európa nagyon lemaradt, és lassan reagál. A lemaradásra példaként hozta az elégtelen vakcinafejlesztést az európai cégek részéről, valamint az uniós zöld útlevelel bevezetését, amit megkésettnek nevezett. A fejlesztéseket nem tagállami, hanem uniós szinten lehet végrehajtani, hiszen a tagállamok egyedül nem versenyezhetnek Kínával vagy az Egyesült Államokkal.

Marie-Theres Thiell, a Német–Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara alelnöke előadásában hangsúlyozta, hogy a nagyobb digitalizáció sokszor jobb hatékonyságot eredményez, de befektetést is szükségessé tesz. Elmondta, hogy a digitális ügyintézés lehetőségét sokszor az ügyfelek várják el a közművektől. Kiemelte továbbá a digitális készségek oktatásának fontosságát. Ezen a téren az idősebbekre is tekintettel kell lenni.

A DIGITALIZÁCIÓ TÁRSADALMI HATÁSAI

A harmadik kerekasztal-beszélgetés („*Digitalisation and European citizens: how to ensure an ethical transition?*”) az előző két konferenciához hasonlóan az Akadémia szereplőit vonta be a digitalizáció és európai polgárok témakörét vizsgáló diskurzusba. Előadást tartott Koltay András, az NKE rektora, Lennart Brand, Christopher Markou, Michel Cannarsa Professor, és végül Stump Krisztina osztályvezető (Európai Bizottság). A szakmai beszélgetést Sulyok Márton (közjogi műhelyvezető MCC, adjunktus SZTE ÁJK) moderálta.

A harmadik panel előadói a digitalizáció hosszú távú – egyelőre beláthatatlan – társadalmi hatásait járták körbe.

Az előadások többek között a digitalizációval kapcsolatos jogi, szabályozási és etikai kérdéseket vizsgálták.

Lennart Brant, a Zeppelin Egyetem Vezetői Kiválósági Intézetének vezetője arra mutatott rá, hogy a jövő technológiáját a jelen etikai szabályai alapján megítélni és szabályozni káros, ugyanis ez akadályozza annak az új etikának a kialakulását, amely a társadalmi helyzet változásából mindig is eredt. Az etika rendszerint követi a társadalom anyagi keretrendszerit. „Véleménye szerint” a zsidó-keresztény értékrend állandó alapot ad az új etika kialakulásához, amely alapján teljes bizonyosságot nyerhet majd az új technológiák szabályozása. Példaként a genommodosított embereket (mint lehetséges új emberi alfajt) és a harci robotokat említette, amelyek esetén a jelenlegi etika nem szolgál megoldással, de egy új etika megoldást jelenthet.

Koltay András professor, a Nemzeti Közszerződési Egyetem rektora az online-platformok és a szólás-, valamint sajtószabadság kapcsolatát vizsgálta, rámutatva arra, hogy ezeknek a platformoknak nincs erkölcsi kötelezettségük a közszolgáltatásra. Belső szabályaik ugyan vannak, de hiányoznak belőlük az eljárási garanciák, amire jó példa Donald Trump volt amerikai elnök letiltása. A szabályozási lehetőségek közül az ön- és társszabályozást emelte ki. A tagállamoknál két megoldás látszik körvonalazódni: az egyik az illegális tartalom eltávolítására (pl. Németország), a másik a szólásszabadság védelmére (pl. Lengyelország) fókuszál.

Stump Krisztina, az Európai Bizottság Tartalmak, Technológiák és Kommunikációs Hálózatok Főigazgatósága Audiovizuális és Médiapolitikai Egységének felelős főigazgató-helyettese szintén a szabályozási kérdésekkel foglalkozott, azonban egészen más szempontból, a dezinformáció irányából közelítve. Az EU már 2016 óta igyekszik szabályozás alá vonni ezt a jelenséget, eddig az önszabályozást alkalmazva, amely azonban a digitális szolgáltatások egységes piacáról szóló rendelet (DSA) elfogadása után társszabályozássá lép elő. A dezinformációs tartalmak esetén elsősorban a pénzügyi ösztönzőket kell megszüntetni. Kiemelte továbbá, hogy ezen tartalmakat nem ellehetetleníteni kell, hanem ellenőrzés alá vonni.

Christopher Markou, a Cambridge-i Egyetem Jogi Karának docense a jogászok számára igen kényes témának számító mesterséges intelligencia ítélezésbe való bevonásának lehetőségeiről beszélt. A kérdés: el tudjuk-e érni azt a pontot, hogy a bíró által figyelembe vett összes szempontot a gép is értékelné tudja majd. Már Gottfried Leibniz 17. századi matematikus beszélt arról, hogy a jog ideálisan a matematikához hasonlóan épül fel, kiszámítható eredményt adva, ugyanakkor ilyen döntést hozni szinte lehetetlen. Utalt még Neumann Jánosra, aki azt mondta, hogy a technológia a szingularitás felé tart olyan sebességgel, hogy az emberiség nem tud vele lépést tartani. A döntések automatizálása a jogi nyelv romlásához és a sztenderdek csökkenéséhez vezet, mivel azt közelíteni kell a gépek bináris nyelvéhez. Álláspontja szerint ezért nem szabad hagyni, hogy csak a jog betűjét alkalmazzuk annak szellemével ellentétben. Ezért szükség van átléphetetlen vörös vonalra ezen a területen.

Michel Cannarsa, a Lyoni Katolikus Egyetem Jogi Karának docense alapvetően a mesterséges intelligencia szabályozását boncolgatta, rámutatva arra, hogy bár a hatékonyság növelhető általa, a kockázatokat jogi és etikai szempontból mérlegelni kell. Ez egyrészt a fejlesztők felelőssége kellene, hogy legyen, másrészt kiemelte azt is, hogy a jogászoknak tanulniuk kell az új technológiákról, hogy ne a technológia határozza meg a jogot.

ÖSSZEFOGLALÁS

A nemzetközi konferencia megszervezésével Magyarország folytatta a 2020. június 25-én és szeptember 21-én elindított hazai Európa jövőjéről szóló konferenciasorozatot, amely a 2021. május 9-én elkezdett uniós szintű párbeszéd részét is képezi. A konferencia megmutatta, hogy Magyarország a digitalizációhoz kapcsolódó kérdésekben is képes magas szintű európai politikusokat és szakteknétyeket mozgósítani. Magyarország szerepvállalását erősíti, hogy az uniós intézmények által szervezett konferenciasorozat elindítása egy évet tolódtott, miközben hazánk három magas szintű esemény sikeres megszervezésével büszkélkedhet.

Az első kerekasztal-beszélgetésben a szuverenitás és a digitalizáció nyújtotta lehetőségek és kötelezettségek kérdését járták körül az előadók. Egyetértettek abban, hogy a digitalizáció számos lehetőséget, idő- és költségghatékony megoldást nyújthat, azonban fel kell készülni az online-tér veszélyeire is mind az adatvédelem, mind az információbiztonság tekintetében. Ennek körében az előadók beszámoltak az állam, az Európai Unió és a közösségimédia-platformok szerepvállalásának egyes kérdéseiről. A második panelben

a legfontosabb gondolatok az infrastruktúra fejlesztését várták el. A fejlesztések során tekintettel kell lenni a vidéki lakosságra, és támogatni kell a vidéki infrastruktúra kiépítését, nehogy digitális szakadék alakuljon ki a város és a vidék között. Nem elhanyagolható a KKV-k szerepe, amelyek az európai gazdaság gerincét alkotják, és – szemben az amerikai vagy kínai digitális cégekkel – nehezebben alkalmazkodnak az új kihívásokhoz. A digitalizáció a KKV-knek nemcsak pénzkérdés, hanem a megfelelő modelleket is ismertté kell tenni. Erre példa Magyarország Modern Mintaüzemek programja. Fontos az oktatás, a digitális készségek fejlesztése, amely az idősebbek számára is kulcsfontosságú. A szabályozás terén figyelemmel kell lenni arra, hogy a magas sztenderdek pluszköltséget jelentenek a vállalkozások számára, és ez versenyhátrányba hozzák őket a globális piacon. Az előadók egyetértettek abban, hogy a digitalizáció sikere csak az állami és magán-szektor együttműködésével, PPP-modellben garantálható. A harmadik panel a digitalizáció társadalmi hatásait járta körbe. Az etikai megközelítés fontosságát illetően eltérő vélemények voltak, így akadt előadó, aki inkább megvárná azt, amíg a technológia megteremti az új etikai kereteket, míg mások elébe mennének a problémának. A szabályozás terén az online-platformok és a dezinformáció határozta meg az előadásokat. Európában az ön- és társszabályozás terjedt el megoldásként. Két előadás foglalkozott a mesterséges intelligencia szabályozásával. Az előadók szerint a hatékonyság növelése mellett tekintettel kell lenni a technológia veszélyeire is. Ez különösen igaz a jogi területen alkalmazott mesterséges intelligenciára, amely kecsegtető elképzelés lehet egy matematikához hasonló és kiszámítható jog megteremtésére, ugyanakkor a jogi sztenderdek csökkenéséhez is vezet. A fő kérdés volt, hogy a jog betűje alkalmazható-e annak szellemisége ellenében.

